

Hallintovaliokunta

viite: Lausuntopyyntö HE 98/2026 vp

Poliisihallituksen asiantuntijalausunto

1 Lausuntopyyntö

Eduskunnan hallintokunta on pyytänyt Poliisihallituksen lausuntoa hallituksen esityksestä 98/2026 vp eduskunnalle laiksi pakkokeinolain 2 ja 10 luvun muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi.

Esityksessä ehdotetaan uusia säännöksiä mm. salaisesta paikkaan kohdistuvasta etsinnästä, esineiden tilapäisestä haltuun ottamisesta salaisen etsinnän aikana, osallistuvan tietolähteen käytöstä, ampuma-aserikoksen lisäämisestä ylimääräisen tiedon käyttämisestä koskevaksi perusterikokseksi ja uudesta vangitsemisperusteesta.

2 Lausunto

2.1 Yleistä

Poliisihallituksessa kannatetaan esitykseen laadittuja muutosehdotuksia, mutta toivotaan myös lisättäväksi muutama muutos.

Tavoitteena on tehostaa rikostorjuntaa Suomessa ja tuoda lisää keinovalikoimaa esitutkintaan. Suomen lainsäädännön on seurattava eurooppalaisen lainsäädännön kehitystä siltä osin, ettei Suomeen pääse syntymään rikollisen toiminnan kannalta edullista tilaa, jota rikolliset voisivat hyödyntää ja näin Suomeen syntyisi tai siirtyisi epätoivottua toimintaa.

2.2 Vangitseminen

Poliisihallituksessa pidetään vangitsemisen edellytyksiin ehdotettuja muutoksia kannattavina. On lain soveltajan näkökulmasta hyvä, että nykyisen viittaussäännöksen sijasta pakkokeinolain 2 luvun 11 §:stä ilmenee suoraan vangitsemisen edellytykset.

Uudelle vangitsemisperusteelle on tarvetta, koska tietyt teot osoittavat tekijässään esimerkiksi tavanomaisesta poikkeavaa piittaamattomuutta toisten turvallisuudesta. Tällaisten henkilöiden päästäminen vapaaksi ennen tuomioistuinkäsittelyä ei vastaa yleistä oikeustajua ja on omiaan herättämään epäilyjä yhteiskunnan kyvystä huolehtia kansalaisistaan. Vangitsemisen edellytyksiin tehtävillä muutoksilla selkeytetään oikeustilaa,

Poliisihallituksessa siis pidetään tärkeänä ja tarpeellisena esitettyä uutta 4 kohdan mukaista perustetta, jonka mukaan vangitseminen olisi mahdollista myös tilanteissa, joissa selvitystä esimerkiksi konkreettisesta jatkamisvaarasta ei ole saatavissa, mutta on muutoin perusteltavissa, että asiassa on syytä epäillä, että epäilty aiheuttaa vaaraa jonkun hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Vangitsemisperuste on yhteiskunnan toimivuuden kannalta välttämätön erityisesti esitettyjen ylitörkeiden rikosten kohdalla, kun rikoksesta säädetty vähimmäisrangaistus olisi vähintään kaksi vuotta vankeutta ja kyse on esimerkiksi henkirikoksesta tai yhteiskunnan turvallisuuteen kohdistuvasta vakavasta rikoksesta.

Poliisihallitus nostaa tältä osin esiin kuitenkin myös muut, esimerkiksi lähisuhdeväkivaltarikokset, joiden kohdalla mikään muu 2 luvun 11 §:n mukainen vangitsemisperuste ei välttämättä täyty, mutta epäilty on kohdistanut vakavaa väkivaltaa esimerkiksi läheiseensä, ja on tämän yhden poliisin tietoon tulleen teon sekä muiden tekoon liittyvien olosuhteiden perusteella syytä epäillä, että hän aiheuttaisi vaaraa esimerkiksi kyseessä olevaan läheiseensä, muiden läheistensä tai sivullisten hengelle, terveydelle tai vapaudelle. Nyt esityksessä rajataan uusi kohta koskemaan ainoastaan rikoksista, joista ei ole säädetty lievempää rangaistusta kuin kaksi vuotta, mikä sulkee soveltamisalasta pois vakavia rikoksia, esimerkiksi törkeän pahoinpitelyn, joka saattaa olla tekotapana jo hyvin lähellä tapon yrityksen tunnusmerkistön täyttävää tekoa. Jatkossa voisi olla lähisuhdeväkivallan ja muun vakavan väkivallan yleisyys sekä sen moitittavuus huomioiden perusteltua, että ainakin törkeät pahoinpitelyt sisältyisivät esitetyn 4 kohdan soveltamisalan piiriin.

2.3 Salaiset etsinnät

Pakkokeinolaki 10 luku 1 § Soveltamisala

Poliisihallituksessa kannatetaan esitettyjä muutoksia. Tärkeää on myös saattaa poliisilain vastaavat muutokset voimaan.

Pakkokeinolain 10 luvun 1 § salaisten pakkokeinojen soveltamisalan mukaisesti ”Näiden keinojen käytöstä rikoksen estämiseksi ja paljastamiseksi säädetään poliisilaissa...”

Pakkokeinolaki 26 a § 3 momentti

Ei liene tarkoituksenmukaista, että tilanteessa, jossa jo käynnissä olevan taikka toteutetun salaisen etsinnän kohteeksi voi joutua todistamiskiellon alaista aineisto tulisi aina varmuuden vuoksi hävittää materiaali välittömästi. Tulisi olla riittävää, että tavanomaista etsintämateriaalia ei tarvitsisi tuhota kokonaisuudessaan, vaan se saatettaisiin erityisen kotietsinnän sääntelyn piiriin.

Poliisi ehdottaa pakkokeinolain 10 luvun 26 a § 3. momenttia muutettavaksi poistaen yli viivatut ja lisättäne alleviivausten mukaisesti.

"Jos salaisen kotietsinnän aikana tai muutoin ilmenee, että etsinnän kohteeksi voi joutua 26 b §:ssä tarkoitettua tietoa, toimenpide on keskeytettävä ja sillä saadut tallenteet ja sillä saatuja tietoja koskevat muistiinpanot on heti hävitettävä. sinetöitävä eikä aineistoa saa tutkia enemmälti. Sinetöinnin jälkeen asiassa on noudatettava, mitä erityisestä salaisesta kotietsinnästä säädetään."

Pakkokeinolaki 26a § 4 momentti

"Salaisessa kotietsinnässä löydettyä yksityistä avaamatonta asiakirjaa saa tarkastella vain tutkinnanjohtaja, syyttävä tai tuomioistuimen taikka tutkinnanjohtajan määräyksestä poliisimies esitutkintavirkamies. Datan muodossa olevan asiakirjan avaamisessa saa tarvittaessa tutkinnanjohtajan päätöksellä avustaa toimenpiteen kohteena olevan tietojärjestelmän tai sen tallennusalustan asiantuntija."

Momentin mukaisesti vain poliisin virassa olevat henkilöt voivat käsitellä saatua materiaalia ja poliisihallinnon palveluksessa olevat esitutkintavirkamiehet, jotka eivät ole poliisin virassa vaan siviilivirassa jäisivät toimivallan ulkopuolelle, paitsi avustavassa teknisessä tehtävässä. Momentissa säädetty vastaisi pakkokeinolain 7 luvun 11 §:ssä säädettyä. Poliisihallituksessa ollaankin nostettu huomioksi mahdollinen tarve päivittää pakkokeinolain vastaavat viittaukset poliisimiehestä esitutkintavirkamieheen. On esitutkinnassa tarkoituksenmukaista, että käytetään poliisihallinnon henkilöstöä heidän asiantuntijuutensa mukaisesti riippumatta siitä, onko yksittäinen henkilö poliisi- vai siviilivirassa. Pakkokeinon käyttöä kuitenkin johtaa poliisivirkainen tutkinnanjohtaja.

2.5 Osallistuva tietolähde

Poliisihallitus esittää ensisijaisesti seuraavia muutoksia.

40 c §

Osallistuvan tietolähteen käytöstä päättäminen ja ~~yhteensovittaminen~~

Keskusrikospoliisin päällikkö ~~tai tietolähdetoimintaan määrätty salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutettu pidättämiseen oikeutettu virkamies~~ päättää tietolähteen osallistuvasta käytöstä salaiseen tiedonhankintaa erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun virkamiehen esityksestä. Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Tullin tutkiman tullirikoksen selvittämiseksi päättää **Keskusrikospoliisin päällikkö** Tullin rikostorjunnan päällikön tai ~~tietolähdetoimintaan määrätty~~ salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun tullimiehen **esityksestä**.

Tietolähteen osallistuvasta käytöstä Rajavartiolaitoksen tutkittavaksi kuuluvan rikoksen selvittämiseksi päättää **Keskusrikospoliisin päällikkö** Rajavartiolaitoksen esikunnan oikeudellisen osaston osastopäällikön tai apulaisosastopäällikön taikka ~~tietolähdetoimintaan määrätty~~ salaiseen tiedonhankintaan erityisesti koulutetun pidättämiseen oikeutetun rajavartiomiehen **esityksestä**.

Tietolähteen osallistuvaa käyttöä koskeva päätös voidaan antaa enintään kuudeksi kuukaudeksi kerrallaan.

Päätös tietolähteen osallistuvasta käytöstä on tehtävä kirjallisesti. Päätöksessä on mainittava:

- 1) toimenpiteen esittäjä;
- 2) tiedonhankinnan toteuttava yksikkö ja sen toteuttamisesta vastaava virkamies;
- 3) tunnistetiedot tietolähteestä;
- 4) epäilty rikos;
- 5) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
- 6) päätöksen voimassaoloaika;
- 7) mahdolliset tietolähteen osallistuvan käytön rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Tietolähteen osallistuvan käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

~~Osallistuvan tietolähteen käyttöä on tarvittaessa sovitettava yhteen muiden sen käyttöön toimivaltaisten viranomaisten kanssa toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi sekä salaisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi. Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainitun yhteens~~

- 4) epäilty rikos;
- 5) tiedonhankinnan tavoite ja toteuttamissuunnitelma;
- 6) päätöksen voimassaoloaika;
- 7) mahdolliset tietolähteen osallistuvan käytön rajoitukset ja ehdot.

Päätöstä on olosuhteiden muuttuessa tarvittaessa tarkistettava. Tietolähteen osallistuvan käytön lopettamisesta on tehtävä kirjallinen päätös.

Tullin ja Rajavartiolaitoksen on ilmoitettava Keskusrikospoliisille osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevasta päätöksestä ennen toimenpiteen aloittamista. Osallistuvan tietolähteen käyttöä on tarvittaessa sovitettava yhteen muiden sen käyttöön toimivaltaisten viranomaisten kanssa toimintaan liittyvien henkilöiden turvallisuuden varmistamiseksi sekä salaisten pakkokeinojen käyttämiseen liittyvien taktisten ja teknisten menetelmien ja suunnitelmien paljastumisen estämiseksi. **Keskusrikospoliisi voi ottaa hoitaakseen osallistuvan tietolähteen käyttöä koskevan tiedonhankinnan, mikäli se on toiminnan turvaamiseksi tarkoituksenmukaista. Tullin ja rajavartiolaitoksen ilmoitusvelvollisuudesta ja tehtävän siirtämisestä poliisille säädetään muilta osin laissa rikostorjunnasta Tullissa (623/2015) ja laissa rikostorjunnasta Rajavartiolaitoksessa (108/2018).** Valtioneuvoston asetuksella voidaan antaa tarkempia säännöksiä mainitun yhteensovittamisen järjestämisestä.

Pakkokeinolaki 60 § 2 momentti

Tietolähteen turvallisuuden takaaminen on ensisijaisen tärkeää tietolähdetoiminnassa. Nykyinen pakkokeinolain mukainen velvollisuus tietolähteen käyttämisestä ilmoittaminen tiedonhankinnan kohteelle muodostaa kuitenkin korkean riskin tietolähteen henkilöllisyyden paljastumiselle.

Poliisi on aiemminkin esittänyt, että ilmoitusvelvollisuus epäillylle tietolähteen ohjatusta käytöstä poistettaisiin pakkokeinolain 10 luvun 60 §:n 2 momentista. Sanottu koskee yhtäläisesti tässä muutoksessa esitettyä osallistuvan tietolähteen käyttöä. Poliisihallitus esittää harkittavaksi, että esitystä muutettaisiin edellä kuvatusti, mutta poliisi on myös valmistelun myötä valmistautunut toimimaan esitetyn mukaisesti.

Anna-Riina Korteniemi, poliisitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 03.09.202

Jakelu

HaV@eduskunta.fi

Tiedoksi

Poliisihallituksen esikunta

Poliisihallitus

Opastinsilta 12 B, PL 1000, 00521 Helsinki

kirjaamo.poliisihallitus@poliisi.fi

Puhelin +358 295 480 181, Faksi +358 295 411 780, poliisi.fi